

ריגש (תשי"ב)

מ"ד י"ח-ל"ד

הרבה תוארה שיחה אחרונה זו בין יוסף לאחיו לפני התוצעותו במדרשים והנה דברי מדרש תנחומא:

- תנחומא ה': "אדוני שאל את עבדיו היש לכם אב או אם" - "מתחילה בעלילה באת עלינו. מכמה סדינות ירדו למצרים לשבור אוכל ולא שאלת אחד מהם. שמא בתך באנו ליקח או אחותנו אתה סבור לישא, אעפ"כ לא כסינו ממך דבר"
- אמר לו יוסף: "יהודה! למה אתה דברך מכל אחיך? ואני רואה בגביע שיש באחיך גדולים ממך!"
 - אמר לו יהודה: "כל זאת שאתה רואה בשביל הערכות שערבתי אותך"
 - אמר לו יוסף: "מפני מה לא ערבת את אחיך כשמכרתם אותו לישמעאלים בעשרים כסף וזערת את אבין הזקן ואמרת לו "סרף סרף יוסף", והוא לא חטא לך! אבל זו שחטא וגנב הגביע - אמור לאביך: "הלך החבל אחר הדלי"
 - כיון ששמע יהודה כך, צעק ובכה בקול גדול ואמר: "כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי?!..."
 - אמר לו יוסף: "בא ונתווכח שנינו. אמור מליך וסדור דיניך"
 - מיד אמר יהודה לנפתלי: "לך וראה כמה שוקים יש במצרים!"
 - קפץ וחזר ואמר לו: "שנים עשר"
 - אמר יהודה לאחיו: "אני אחריב מהן שלושה וסלו כל אחד-אחד ולא נשאר בהם איש"
 - אמרו לו אחיו: "יהודה, מצרים אינה כשכם, אם אתה מחריב מצרים, תחריב את העולם כולו".

- אמר לו יהודה ליוסף: "תדע לך שמתחילה לא באת עלינו אלא בעלילות. בתחילה אמת לנו: מרגלים אתם! שנית אמרת: לרצות את ערות הארץ באתם. שלישית: גביע גנבתם! אתה נשבעת בחיי פרעה הרשע, ואני נשבע בחיי אבי הצדיק. אם אוציא חרבי מנרתיקה, אמלא כל מצרים הרוגים"
- אמר לו יוסף: "אם תוציא חרב מנרתיקו, אני כורכו על צוארך"
 - אמר לו יהודה: "אם אפתח את פי אבלע אותך"
 - אמר לו יוסף: "אם תפתח פיך, אני סותמו באבן"
 - אמר לו יהודה: "מה נאמר לאבא?"
 - אמר לו יוסף: "כבר אמרתי לך, אמור לו: הלך החבל אחר הדלי".
 - אמר לו יהודה: "דין שקר אתה דן אותנו!"
 - אמר לו יוסף: "שקר לשקרנים. אין לך דין שקר כמכירת אחיכם"
 - אמר לו יהודה: "אש של שכם דולקת בלבי!"
 - אמר לו יוסף: "אש של תמר כלתך היא - אני אכבנה"
 - אמר לו יהודה: "עכשו אצא ואצבע כל שוקים שבמצרים בדם!"
 - אמר לו יוסף: "צבעים הייתם מימיכם שצבעתם כתונת אחיכם בדם ואמרתם לאביכם סרף סורף!"

כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם להחריב את מצרים אמר יוסף בלבו: "מוטב שאתודע להם ואל יחריבו את מצרים". אמר להם יוסף: לא כך אמרתם, שאחיו של זה מת? אני קניתי, אקראנו ויבוא אצלכם". התחיל קורא: "יוסף בן יעקב, בא אצלי! יוסף בן יעקב בוא אצלי, ודבר עם אחיך שמכרוך". והיו נושאים עיניהם לארבע פינות הבית. אמר להם יוסף: "למה אתם מביטים לכאן ולכאן? אני יוסף אחיכם!" מיד פרחו נשמתם ולא היו יכולין לענות אותו. "א"ר יוחנן: וי לנו מיום הדין! וי לנו מיום התוכחה. ומה יוסף כשאמר לאחיו: "אני יוסף אחיכם" פרוח נשמתן - כשעמד הקבה"ו לדין, כדכתיב (מלאכי ג') "ומי מכלכל את יום בואו" - על אחת כמה וכמה. ומה זה נבהלו אחיו מפניו, כשיבוא הקבה"ו לתבוע עלבון המצוה ופשעה של תורה - על אחת כמה וכמה.

עשה הקבה"ו להם נס וחזרה נשמתם (X)

1. מה ראו חז"ל להפך נאומו של יהודה (שאין יוסף מפסיקו כלל - בתורה) לדו-שיח בין יהודה ליוסף? מה הרעיון המסומל בתשובותיו של יוסף? (ושים לב: יוסף אומר (במדבש) דברים שלא יכול היה לדעתם כלל!)
2. מה ראה רש"י להביא מכל דברי המדרש האלה דוק את דבריו לפי י"ט ד"ה אדוני שאל ולפי"ב כי עבדך ערב?
3. הסבר, מה ההבדל בין סגנון התורה ואופיה הספרותי לבין סגנון האגדה ואופיה - על פי דוגמה זו. (וע' גם גליון שמות תשי"ב)

(X) הערה למורים ולמדריכים: עלינו בספר האגדה של ביאליק-רבניצקי א' פרק "יוסף מתודע אל אחיו", ששלב בדברי תנחומא אלה גם קטעי מדרש רבה וילקוט שמעוני וארגם למסכת ספורית אחת וטוב לקראו בפני תלמידים)

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ארגזלים, קרית יואל.